GAZİANTEP

Yerin Altındaki Şehir

Yumuşak kireçtaşı kütlesi üzerinde yükselir Gaziantep şehri. Yüzyıllar boyunca onun altı insanlar tarafından sabırla oyularak işlikler, depolar, tüneller yapıldı; yerin dibinde yeni bir dünya kuruldu. Mühendislik harikası bu sistemler 50 yıl öncesine kadar yaşıyordu. OBRUK Mağara Araştırma Grubu, şehrin altında karanlığa gömülen yüzyılların mirasını yeniden gün ışığına çıkardı.

YAZI: ALİ YAMAÇ / FOTOĞRAFLAR: ALİ ETHEM KESKİN

Taş işçiliği Gaziantep'in tarihinde, kültüründe önemli yere sahip. Kireçtaşı nemli ortamda daha kolay işlendiğinden, taşların güneş görmemesi için ocaklar yeraltında kuruluyordu. Taşocağı işlevini yitirdikten sonra da açılan mağaralar çeşitli işler için kullanıldı. Ama çökme tehlikesi taşıdıkları için artık boşlar.

Yeraltında Usta İzleri

OBRUK Mağara Araştırma Grubu, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL Vakfı işbirliğiyle yürütülen "Altı da, Üstü de Kültür" projesi için şehrin yeraltı yapılarını belirliyor. Gaziantep'te son yıllarda yerüstünde olduğu gibi mağaralarda da restorasyon çalışmaları yürütülüyor. Yüzlerce yıllık bu yeraltı mekânlarını ve su tünellerini oyan ustaların duvarlarda bıraktığı kazma izleri ilk günkü kadar belirgin.

Mağaralar geçmişte çömlek ustaları tarafından da kullanılıyordu. Çömlek parçaları, artık ıssız kalmış bir mağarada o günlerin anısına işaret ediyor. Son 50 yıldır şehrin yeni tesisatından sızan su sarkıtlar oluşturmaya başlamış.

Çarpık yapılaşma, toprağa sızan şehir suyu ve kanalizasyonun kayaları yumuşatması Gaziantep mağaralarının çökmesine yol açıyor. Yakın zamandaki en büyük çökmelerden biri Gaziantep Asri Mezarlığı'nda gerçekleşti (en üstte). Üzümcü Mağarası da Gaziantep'in son çöken yeraltı mekânlarından (üstte).

Bu mağaraya bir koyun düştü, kayboldu. Buradan girmişler, 5 kilometre ileriden çıkmışlar. Bu yıl mağaralarda su seviyesi çok yüksek, giremezsiniz, kuru mevsimde gelmeniz lazım... Bu gibi cümleler duymaya çok alışığız. Ne de olsa yıllardır mağaracılık yapıyoruz; Anadolu'nun birçok köşesinde her düdende, her mağarada benzer yorumlarla karşılaşıyoruz. Ama burası Toroslar'da bir yayla değil, Gaziantep şehrinin merkezi ve biz hemen hemen her mahallede bizlere söylenen bu sözleri şaşkınlıkla dinlemekteyiz.

OBRUK Mağara Araştırma Grubu olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL Vakfı işbirliğiyle yürütülen "Altı da, Üstü de Kültür" projesi için şehrin yeraltı yapılarını saptıyoruz. Bu projeye başlarken Gaziantep'in altının delik deşik olduğunu biliyorduk. Yüzyıllar boyu, üzerinde şehrin yapılaştığı yumuşak kireçtaşı insanlar tarafından kazıldı, oyuldu ve şekillendirildi. Şehrin altı insan yapımı mağaralar, işlikler ve depolarla doldu. Ama kimse bize burada boğazımıza kadar suya gireceğimizden, suyun geçit vermediği sifonlarla karşılaşacağımızdan, metrelerce derinlikte dikey mağaracılık yapacağımızdan bahsetmemişti. Biz de bu projeye başlarken böylesi bir sistemle karşılaşacağımızı hiç ama hiç hayal etmemiştik.

Geçtiğimiz yıl ÇEKÜL Gaziantep Koordinatörü Zafer Okuducu ile görüştüğümüzde kendisi bize birkaç yeraltı yapısı göstermiş, bazı tünel ve depoları gezdirmişti. ÇEKÜL'ün desteğiyle şehirde gerçekleşen restorasyon ve koruma projelerini kelimelerle anlatmak mümkün değil. Özellikle Bey Mahallesi, Bakırcılar Çarşısı ve civarında büyük bir değişim söz konusu. Tüm bu çalışmaların merkezinde ise Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Asım Güzelbey ve ÇEKÜL Başkanı Prof. Metin Sözen var. Bu iki insanın olağanüstü işbirliğiyle, tarihi binlerce yılla ölçülen bu şehirde ciddi bir restorasyon ve koruma faaliyeti başladı ve geçtiğimiz yıllar içinde Gaziantep'in çehresi değişti.

Şehrin üstünde süregelen tüm bu

Geçmişte Gaziantep şehrinin tüm içme suyu "livas" adı verilen yeraltı kanallarıyla sağlanıyordu. Aradan geçen onca zamana, yıllardır kullanılmamalarına rağmen bu kanalların bazıları bugün bile su dolu.

restorasyon çalışmalarının ardından sıranın yeraltına da gelmesi kaçınılmazdı. Çünkü Gaziantep'in altında da neredeyse üstü kadar kapsamlı bir yapılaşma var. Projemizin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL tarafından onaylanmasından sonra çalışmalara başladık. Dikkatimizi ilk çeken şey yeraltına oyulmuş depolar, tüneller değil, bambaşka bir şey oldu: Gaziantep'in altında, benzerine başka hiçbir yerinde rastlanmayan devasa bir su sistemi mevcuttu.

Gaziantep şehrinin bulunduğu plato, insanı hayrete düşüren bir su kaynağı bolluğuna sahip. Bundan yüzyıl önce kaleme alınmış eserlerde bölgede var olan onlarca su kaynağından bahsedilmekte. Tüm bu kaynaklara karşın şehrin altında "su tablası" adı verilen, suyun toplanabileceği bir hacim mevcut değil. Bu nedenle, çok uzun zaman önce Dutluk, Karataş ve Pancarlı gibi şehrin dışında kalan mevkilerdeki pınarlardan su getirmek için yeraltı kanalları kazılmış. Genellikle içinde bir insanın yürüyebileceği yükseklikte kazılan ve "livas" adı verilen bu kanallar, çıkış noktalarından kilometrelerce uzaklığa kadar ulaşıyor ve şehre su taşıyordu. Suyun akışının sağlanması için kanallarda sürekli olarak aynı eğim korunmuştu. Yeraltında kilometreler uzunluğunda bir kanal kazılırken bu sabit eğimi sağlamanın zorluğu bir yana, kanallara yüzeyden inanılmaz doğrulukta, bazıları 40 metreden derin kuyular da açılmıştı.

Bu kanalların şehrin birçok yerinde, merdivenle inilebilen ve çamaşır yıkanıp aptes alınabilen kamusal alanlarla

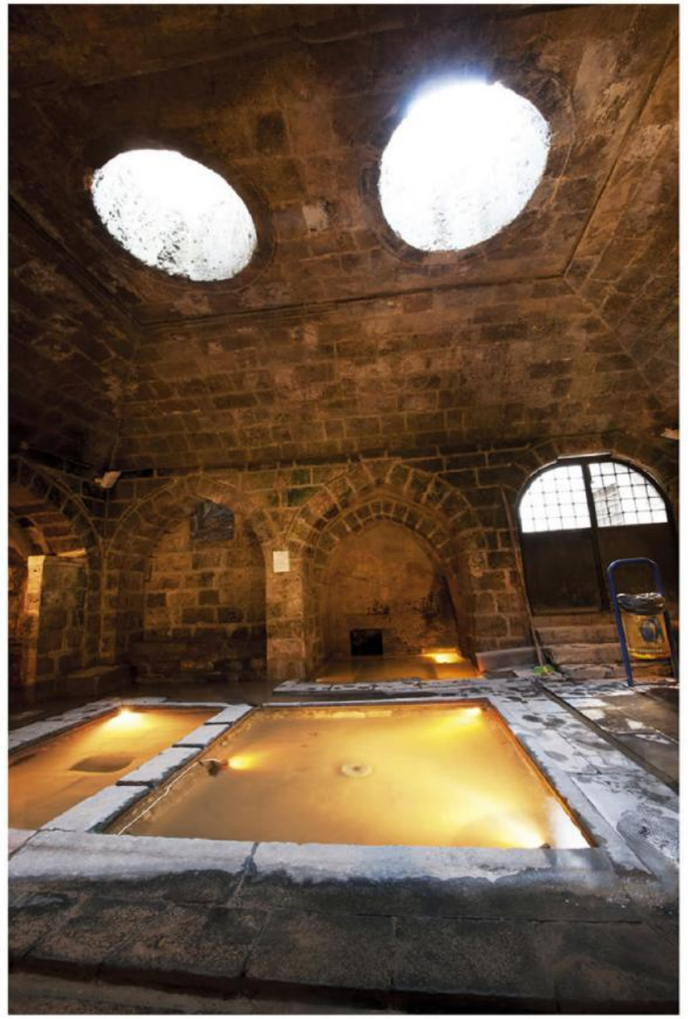

Gaziantep'in tarihi evlerinin neredeyse hepsinin altında çeşitli amaçlar için kazılmış mağaralar var, bunların da çoğu livaslarla bağlantılı. Mağaracılar bu kuyuları özel teknikler kullanarak araştırdı (üstte). Gaziantep Savaş Müzesi'nin altında yer alan livaslar, bahar aylarında tamamen su doluyor. Mağaracılar buralarda oldukça zor koşullarda ölçüm yaptı (altta).

Mağaraların bir kısmı turistik amaçla kullanılıyor. Tütün Han'ın içinden inilen Mağara Kafe bunlardan biri. Ziyaretçiler, eskiden tütün deposu olarak kullanılan mekânın havalandırma deliğini inceliyor.

"Kastel"ler merdivenle inilen, şehir sakinlerinin su ihtiyaçlarını karşıladığı sosyal mekânlardı. Ayna tonozlu Pişirici Kasteli, üstündeki deliklerden ışık alıyor. Burası pis ve temiz su kanalları, banyo ve tuvaletleriyle kastel mimarisinin çok güzel bir örneği.

bağlantılı olması ise ayrı bir sürpriz. Bir anlamda yeraltı kanallarıyla gelen su yine bu yapılarla insanların kullanımına sunuluyor. "Kastel" denilen bu ortak kullanım yerleri çoğunlukla camilere yakın inşa edilmiş durumda. Suyun yer seviyesinden aşağıda kanallar içinde akıtılması, özellikle Şehreküstü civarındaki mahallelerde çeşme ve şadırvanların yapımına imkân vermemiş. Fakat diğer şehirlerdeki bu tarz su yapılarının sosyal ve estetik önemi dikkate alınarak Gaziantep'te kasteller birçok farklı fonksiyona sahip yapılar olarak planlanmış.

Unutulan Miras

Gaziantep'te bundan 50 yıl öncesine kadar en az 10 tane kastel bulunuyordu. Çoğunun doldurulması veya tahrip edilmesi sebebiyle bugün geriye sadece Ahmet Çelebi, İhsan Bey, Kozluca ve Pişirici kastelleri kaldı. Bir kısmı tamir ve tadilatlarla eski şeklini kaybetse de kastellerin etkileyici mimarisi hakkında bir fikir sahibi olmamızı sağlıyorlar. Şahinbey ilçesinde yer alan Pişirici Kasteli, yanı başında bulunan 1283 tarihli yeraltı mescidiyle de şehrin en eski ve en ilginç yapılarından biri.

Yeraltındaki bu mescidin mimari yapısından, kastelle birlikte bir bütün olarak inşa edildiği anlaşılıyor. Su tesisatı olmaksızın mescidin bu şekilde yerin altında yapılmasının anlamsızlığı düşünülürse kastelin havuzlu mekânının da muhtemelen aynı tarihte, yani 1283'te inşa edildiği söylenebilir. Eserin birçok defa tamir edildiği bilinmekteyse de asıl planını koruduğu kesin. Ayrıca Pişirici Mescidi'nin mihrap duvarının üstünde sülüsle "La ilahe illallah, Muhammedür resûlullah" yazısının yer aldığı büyükçe ve düz satıhlı bir kabartma mevcut. Bu

Gaziantep Kalesi'nin altından şehre uzanan dehlizleri araştıran ekip ölçümlerini defalarca kontrol etti (üstte). Kalede yar alan ve kazısı devam eden hamamda birçok dehliz ve tünel bulunuyor. Bugün sadece bir kısmı görülebilen bu yapıların işlevi ancak kazılar tamamlanınca anlaşılabilecek (üstte, sağda).

tarz kabartmalara daha çok Memluklu yapılarında rastlanıyor. Bu da, Pişirici kastel ve mescidinin Memluklu geleneğinin canlı olduğu bir devirde yapıldığını gösteriyor.

Anadolu'nun başka hiçbir yerinde örneğine rastlanmayan ve yapım tarihi yüzlerce yıl öncesine uzanan bu livas ve kastellerden oluşan su sistemi, tümüyle bir mühendislik şaheseri. Çin'in Turfan bölgesindeki Karız Kanalları'nı andıran bu sistem uzun yıllar Gaziantep şehrinin suyunu sağladı. Ne yazık ki 50 yıl öncesine dek kullanılan bu sistem son yıllarda şehrin hoyrat yapılaşmasına kurban gitti. Birçok kanal inşaat temelleri altında kaldı, çöktü veya tıkandı. Şehrin birçok semtine 100 yıl önce su ulaştırdığı bilinen, kilometrelerce uzunluktaki kanallar artık birkaç yüz metreden fazla devam etmiyor, livaslara kanalizasyon karışıyor.

Gaziantep'in altındaki yumuşak ve işlenmesi kolay kireçtaşı kütlesi sadece su kanalları için değil, yeraltı yapıları için de büyük bir kolaylık sağlıyor. Hemen hemen her eski evin altında depo olarak kullanılan bir mağara mevcut. Gaziantep'te geleneksel taş binaların yapım süreci şöyle: İnşaatın yapılacağı alanda önce yeraltına bir mağara kazılıyor ve çıkan taşlar o binanın yapımında kullanılıyor. Taşocaklarının yeraltındaki mağaralarda olmasının nedeni kireçtaşının yumuşak olması ve nemli ortamda daha rahat işlenmesi. Taşlar günışığıyla temas ettiğinde sertleşiyor. Bu aşamada da devreye taş ustaları giriyor. Ustalar özel taraklı bir keser kullanarak taşların kenarlarını düzeltip hepsinin aynı boyda olmasını sağlıyor. Bugün mesleği sürdüren sadece birkaç taş ustası mevcut, onlar da binaların restorasyon çalışmalarını yürütüyor.

Gaziantep Kalesi'nin bulunduğu tepe de aynı yumuşak kireçtaşından oluşuyor. Tepenin altından kaleye tırmanan birkaç tünel var. Bu tünellerin altında yer alan ve bugün hâlâ içinde su bulunan havuzlardan 65 metre yukarıdaki kale hamamlarına suyun nasıl çıkarıldığı ayrı bir muamma. Kale hamamlarında bugüne dek

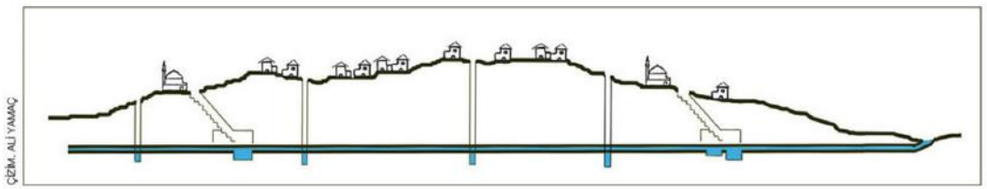

Pişirici Kasteli ile bir bütün olarak inşa edilen Pişirici Mescidi, 700 yılı aşan geçmişiyle Anadolu'da yeraltındaki en eski İslam eserlerinden biri (üstte). Gaziantep şehrine yeraltından su getiren kanal sistemi 50 yıl öncesine kadar kullanılabiliyordu. Tarihi çok eskilere giden, genellikle bir insanın yürüyebileceği yüksekliğe sahip olan livaslar, kimi zaman kilometrelerce uzaktan başlıyordu. Kanallara şehrin birçok yerinden merdivenle inilebiliyor, "kastel" adı verilen ortak kullanım yerlerinde çamaşır yıkanıyor, aptes alınıyordu (altta).

herhangi bir kuyu keşfedilmemiş olması bu soruyu cevaplanması zor bir hale getiriyor. Bazı uzmanlar 65 metre aşağıdaki suyun kaynatılarak buhar haline geldikten sonra toprak künkler vasıtasıyla yukarıdaki hamama çıktığını ve yeniden sıcak suya dönüştüğünü iddia ediyor. Bahsettikleri bu künklerin ufak bir kısmı kalenin üstünde yer alan hamam duvarlarında mevcut olsa da, bu inanılması güç su sistemi henüz ispatlanmış değil.

Öte yandan Gaziantep'te bu yeraltı yapılarından bazıları ambar veya işlik olarak hâlâ kullanılıyor. Bu mağaralar inanılmaz büyüklükte olabiliyor. Örneğin Kılınçoğlu Mahallesi'nde yer alan ve içinde iplikçilerin çalıştığı Sulu Mağara 120x35 metrelik ölçüleriyle Anadolu'daki en büyük örneklerden biri ve şehrin tam merkezinde. Direkçi Pazarı'ndaki Direkçi Mağarası ise 80x23 metre ölçülerinde, hemen yanıbaşındaki İplikçiler Mağarası da en az onun kadar büyük.

Gaziantep'in geleneksel "kutnu kumaş"ının ipliğini üreten ustalar eskiden ipliği bu mağaralarda eğirirdi. Bu mekânların rutubetli ortamı iplik üretimi için vazgeçilmez bir öneme sahip. Öte yandan, günümüzün teknolojik tesisleri yavaş yavaş bu eski el üretiminin de yok olmasına yol açıyor. Bugün şehirdeki mağaralarda iplik eğiren çok az kişi kaldı. Oysa eskiden Gaziantep'in neredeyse tüm çömlek ve iplik ustaları yeraltında çalışırdı. Günümüzde iplik

ÇİZİM: ALİ YAMAÇ

Gaziantep'in insan yapımı mağaraları, iplikçiler için de büyük önem taşıyor. Serin ve nemli ortam iplik eğirmek için çok uygun ama gelişen teknoloji eski ustaları zor durumda bırakıyor (üstte). Birçok tarihi yapı gibi Gaziantep Kalesi'nde de taş ustalarının işaretlerini görmek mümkün (altta, solda). Sumaklı Mağara'daki kuyudan çıkartılan su, duvara gömülü duran küplerde biriktiriliyor, günlük su ihtiyacı buradan karşılanıyor (altta, sağda).

eğirmeyi sürdüren ustalar birçok sıkıntı yaşıyor. Gelişen teknolojinin yanı sıra Uzakdoğu ürünleri de işlerini tehdit ediyor. Her geçen gün kazançları azalıyor, başka iş kollarında çalışmaya başlamaları da oldukça zor görünüyor.

Gaziantep Savaş Müzesi'nin altında ise tek bir mağara değil, iki kata yayılmış büyük bir yerleşim mevcut. Üst mağara günümüzde müzenin bir parçası olarak kullanılıyor, onun altında yer alan mağara ise bir livasla bağlantılı, eskiden bu mahallede yer alan diğer kuyulara su taşıyordu. Gaziantep Mezarlığı'nın altındaysa henüz tümüyle araştırılmamış ve 200 dönümden daha büyük olduğu tahmin edilen bir başka mağara sistemi var. Tüm bu mağaralar Gaziantep'in, Anadolu'nun bilinen en büyük yeraltı yapılarından bir kısmına ev sahipliği yaptığının ispatı. Öte yandan, Türkiye'nin diğer tüm yeraltı yerleşimlerinden farklı olarak, Gaziantep'in yüzyıllar önce inşa edilen mağaraları hâlâ kullanılıyor.

Gaziantep'teki her çalışmamızda yepyeni ihbarlar almaya ve daha önce bilinmeyen birçok mağara öğrenmeye artık

Gaziantep Savaş Müzesi'nin altında bulunan ve iki kata yayılan mağara sisteminin ilk katı müzenin teşhir salonu olarak düzenlenmiş durumda.

alıştık. Bizleri, günler boyunca ara sokaklarda garip mağara tulumları ve kasklarımızla dolaşırken gören Gazianteplileri önce ne yaptığımızı soruyor; ardından da kendi evlerinin altında veya civarda bulunan mağaraları gösteriyorlar. Ve her uğradığımız mahallenin, çay içtiğimiz kahvenin, yemek yediğimiz lokantanın altında yepyeni bir mağara ya da livasla karşılaşıyoruz. Her ne kadar bazı mağaralarda bulunduğu rivayet edilen ve yerel ismi "cardın" olan o büyük farelerle henüz karşılaşmadıysak da kanalizasyonlar ve çöküntüler de işimizi yeteri kadar zorlaştırıyor. Öte yandan yardımsever ve sıcakkanlı Gazianteplilerle birbirinden lezzetli yemekler en büyük yardımcımız.

ATLAS KARTOGRAFYA SERVİSİ

OBRUK Mağara Araştırma Grubu olarak başlangıçta bu proje için yaklaşık bir yılın yeterli olacağını düşünmüştük ama sadece birkaç araştırma bile bunun fazlasıyla iyimser bir tahmin olduğunu gösterdi. Amacımız sayısı şimdiden 40'ı geçen tüm bu yapıları ve gelecekte bulunacakları envanterleyip haritalamak; en az yerüstü kadar yeraltı da bir kültür hazinesi olan Gaziantep şehrinin değerlerinin yok olmamasını sağlamak. Şehrin onlarca metre altında geçit vermeyen suların, kanalizasyonun ve çöken kayaların içinde çalışırken hissettiğimiz yegâne güven ise tüm bu yapıları korumak için Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL işbirliğiyle yaratılan kültür ivmesi ■

ULAŞIM

İstanbul, Ankara ve İzmir'den Gaziantep'e direkt uçak seferleri yapılıyor. THY ile Pegasus, Onur Air ve Sun Express'in Gaziantep'e seferleri mevcut.

THY *444 0 849*
Onur Air *444 66 87*
Pegasus Airlines *444 0 737*
Sun Express *444 0 849*

Gaziantep'e Türkiye'nin birçok bölgesinden direkt otobüs seferleri yapılıyor.

Zeugma ile Rumkale arasında yapılan gemi turları için otobüsler Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Devlet Tiyatrosu yanından hareket ediyor. Gemi turları ile ilgili ayrıntılı bilgi www.gaziantepdebirgemi.com adresinde.

KONAKLAMA

Anadolu Evleri *342-220 95 25*
Anatolian Otel *342-211 40 40*
Asude Konak *342-231 2044*
Castle House *342-231 41 42*
Dedeman Gaziantep *342-211 66 00*
Grand Otel *342-325 65 65*
İbis Hotel *342-211 00 30*
Novo Otel *342-211 00 00*
Royal Hotel *342-323 22 11*
Tudyah Konak *342-232 70 60*
Tuğcan Otel *342-220 43 23*
Tilmen Otel *342-220 20 81*

GEZİLECEK YERLER

Tekke Cami ve Mevlevihanesi Külliyesi içinde bulunan Tahmis Kahvesi eksen alındığında tüm eski Gaziantep bir günde gezilebiliyor. Eski çarşı ile yeni çarşı iç içe geçmiş. Kentin eski hanları, çarşıları, konakları merkezde. Gaziantep Hayvanat Bahçesi'nin çevresinde sıralanan çay bahçeleri de mola vermek için ideal.

Kasteller: Gaziantep mimarisinin önemli simgelerinden biri de kasteller. Yapıların altından geçen su kanallarının belli bir noktasına yüzeyden 30-40 merdivenle inilen ve "kastel" adı verilen genişçe mağaraması boşlukların bir kısmı günümüzde artık kullanılmasa da turistik ziyarete açık. Gaziantep'te yer alan Mağara Kafe (Tütün Han), Kaleoğlu Mağarası (Yeni Han), Ahmet Çelebi Kasteli, Fettullah Camii Kasteli, İhsan Bey Kasteli, Pişirici Kasteli, Et Hali Mağarası (Et Hali'nin arkasında yer alıyor) ile Gaziantep Üniversitesi'nin karşısında yer alan Ak Bulut Mağarası ziyarete açık.

Arkeoloji Müzesi: Anadolu'nun en eski buluntularından Dülük Mağarası'nda bulunan taş aletler ve çevre kazılardaki buluntularla birlikte müzede 65 binden fazla eser sergileniyor. Bahçesinde steller ve mezar taşları ile Roma dönemi lahitler bulunuyor.

Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi: Gaziantep Eski Tekel Fabrikası arazisi üzerine kurulan müze 2011 yılında açıldı. Hamam Mozaikleri, Fırat kenarındaki villalarda bulunan mozaikler, Poseidon ve Euphrates villalarına ait mozaikler ve Dionysos villasına ait mozaikler ile Zap 2000 kurtarma kazılarında bulunan mozaikler sergileniyor. Çingene Kızı mozaiği ise 2. katta.

Gaziantep Kent Müzesi: Gaziantep'i her yönü ile anlatan ve çeşitli güzelliklerini tek mekânda seyrettirmeyi amaçlayan müze ziyaretçilerine Gaziantep hakkında bilgi sunuyor.

Gaziantep Çarşıları: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL Vakfı işbirliğinde başlatılan "Kültür Yolu Projesi" içinde hanlar ve çarşılar da projelendirilerek onarımlarına başlandı. İlk olarak 19. yüzyılda yapılan Bakırcılar Çarşısı onarıldı. Çarşının sekiz sokağındaki 280 dükkân baştan aşağı yenilendi.

Metin Sözen ÇEKÜL Vakfı Binası: Bey Mahallesi'ndeki 120 yıllık taş ev kültür evi olarak hizmet veriyor.

Medusa Arkeolojik Eserler Cam Müzesi: Gaziantep'teki tarihi kale karşısında yer alan ve restore edilerek müze haline getirilen yapıda Roma ve İslam tarihinden günümüze gelmiş 1.200 parça cam eser sergileniyor
www.arkantik.com.tr

Gaziantep Savunması Kahramanlık Panoraması Müzesi: Antep halkının işgale direniş öyküsü sesli bir anlatımla ve kronolojik panolar eşliğinde sergileniyor.

Yeni Han'ın altındaki Kaleoğlu Mağarası, ziyaretçilerine Gaziantep'in mağara mimarisini tanıma olanağı veriyor.

Hasan Süzer Etnografya Müzesi: Kaya içine oyulu mahzen üzerine üç katlı bina 1985 yılında restore edilerek müzeye çevrildi. Yöre eşyalarıyla döşeli bina Gaziantep yaşantısından kesitler sunuyor.

Gezegenevi ve Bilim Merkezi: Aralık 2010 tarihinde açılan merkez Türkiye'nin halka açık, en büyük gezegenevi olma özelliğini taşıyor. Merkez, şehrin en büyük parkı olan 100. Yıl Parkı'nda yer alıyor.

Botanik Bahçesi: Gazi Mahallesi'nde yer alan botanik bahçesi 2009 yılından beridir faaliyette.
http://botanik.gaziantep.bel.tr

Hayvanat Bahçesi: Burç Ormanı içerisine kurulu. Merkezde yaklaşık 264 tür ve 6 bin 814 adet hayvan bulunuyor. Her gün ziyarete açık olan hayvanat bahçesinde akvaryum da bulunuyor.
http://zoo.gaziantep.bel.tr

Gaziantep Kalesi: "Kudret Kayası" adıyla anılan bir tepe üzerinde yer alır. Kalenin tarihiyle ilgili kesin bir bilgi bulunmuyor. Bizans İmparatoru I. Justinianos döneminde (527-565) onarılan kaleye Memluklar döneminde yeni burçlar eklendi ve Kanuni döneminde onarıldı. Restorasyon çalışmalarında ana kapılar aslına uygun olarak tekrar yapıldı, surları onarıldı, galeriler temizlendi ve gezi yolları düzenlendi.

Tarihi Camiler: Kale içindeki Ömeriye Camii kentin en eski camisidir. 1210, 1785 ve 1850 tarihli üç onarım yazısı bulunur. 14. yüzyıldan günümüze kalan ve kentin en büyük camilerinden biri olan Boyacı Camii'nin kitabesinde 1357'de Kadı Kemaleddin tarafından yaptırıldığı yazar. Aynı yüzyıldan kalan Eyüboğlu Camii dikdörtgen planlıdır. Kendi adıyla anılan Eyüboğlu Mahallesi'nde bulunan caminin Memluk bilim adamı Eyüboğlu Ahmet yardımıyla yaptırıldığı sanılıyor. Esenbek (İhsan Bey Camii) Camii ile Ali Nacar Camii'nin de 14. yüzyıldan kaldığı sanılıyor. Ali Dola Camii 15. yüzyılda Dulkadiroğulları zamanında yaptırıldı. Ağa Camii, Handaniye Camii, Alaybey Camii, Bostancı Camii ile Şeyh Fettullah Camii 16. yüzyıla ait camiler.

Hanlar: Kentte bir zamanlar 31 adet han olduğu biliniyor. Ancak bunlardan çok azı özgün mimarisini koruyup günümüze ulaşabilmiş. Şıra Hanı, Tuz Hanı, Paşa Hanı, Mecidiye Hanı, Tütün Hanı, Büdeyri Hanı, Kürkçü Hanı kentin bugün kısmen de olsa eski fonksiyonları devam ettiren hanları.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Belediye *342-211 12 00*
Devlet Hastanesi *342-221 07 00*
Emniyet Müdürlüğü *342-230 18 30*